



GOSPODARSTVO

Nič več spanja na straži

Za težave nekaterih velikih slovenskih podjetij ni kriva samo gospodarska kriza, ampak tudi slabo vodenje in še slabši nadzor nad upravami. Naša zakonodaja sicer zapoveduje, da člani nadzornih svetov za svoje odločitve jamčijo z vsem osebnim premoženjem, vendar do zdaj še nihče ni izgubil niti evra.

LUKA JAKŠE

O tem, kaj si povprečen državljan misli o menedžerskih odkupih, s katerimi so pogoltno uprave povsem izčrpane in v dolgove spravile nekdanje cvetoča podjetja, najbrž ni treba izgubljati besed. Vendar so vse te uprave imele nad seboj nadzornike in lastnike (ti na skupščinah delničarjev dajejo usmeritve), ki so le nemo spremljali finančne akrobacije turbokapitalistov. Kot pravi generalna sekretarka združenja nadzornikov Irena Prijovič, je njihov izgovor, da niso vedeli, kakšne namene so imeli tovrstni menedžerji, na trhlih nogah, ker to pomeni kršenje profesionalnih standardov. Preprosto povedano, dolžnost nadzornikov je vedeti, kaj se v podjetju dogaja in kaj počne uprava. V primeru tako imenovanih tajkunskih prevzemov se je porušilo ravnotežje v trikotniku korporativnega upravljanja, ki ga sestavljajo uprava, nadzorniki in lastniki, tako da so uprave v resnici usmerjale delo nadzornih svetov, lastniki, v pomembnem delu je bila to država, pa niso dovolj dobro skrbeli za svoje naložbe.

Soodgovorni nadzorniki

Nadzorniki svoje naloge niso slabo opravili samo pri menedžerskih prevzemih, ki so se za najbolj sporne izkazali v primerih Istrabenza, Pivovarne Laško in Merkurja, ampak tudi v številnih drugih podjetjih, ki se zdaj spopadajo s težavami. Prav neverjetno je, da se je znašel v škripcih Petrol, družba z največ

prihodki v Sloveniji. Zato je bil naš naftni trgovec vedno tarča pijavk, ki so njegov močni položaj na trgu izkoriščale za lasten žep, vendar je bil poskus Istrabenza in podpornih podjetij, da se pripojijo na Petrolov denarni tok, prehud udarec tudi za tako stabilno družbo. Toda pri tem ne moremo spregledati vloge nadzornega sveta, ki ga je vodil Viktor Baraga. Enako funkcijo je imel v novogoriškem Hitu, ki ga zdaj pesti huda izguba in se pripravlja na odpuščanje. Prejšnja uprava igralniškega velikan je morala za vse naložbe na balkanski trg, ki so se večinoma izkazale za zgrešene, dobiti soglasje nadzornikov, zato so za rezultate gotovo soodgovorni.

Težava nastane, ko je treba to odgovornost odmeriti. Po zakonu o gospodarskih družbah morajo biti za uveljavitev odškodninske odgovornosti podani štiri elementi: dejansko nastala in pravno priznana škoda, protipravnost dejanja, vzročna zveza med škodo in protipravnim dejanjem ter odgovornost povzročitelja. Če so za nadzornika ali nadzornike ugotovljeni ti štiri elementi, morajo potem oni dokazati svojo nedolžnost, torej gre za obrnjeno dokazno breme.

Po besedah dr. Boruta Bratine, profesorja na mariborski ekonomski fakulteti, ki je tudi član nadzornega sveta Banke Koper, je naša zakonodaja na tem področju primerljiva z avstrijsko in nemško, toda sodišča niso dovolj suverena in podkovana, da bi lahko odločala o tako zahtevni materiji. Vendar ni težava samo v sodiščih, premalo znanja o korporativnem upravljanju imajo tudi na agenciji za trg vrednostnih papirjev, uradu za varstvo konkurence, policiji in tožilstvu. To je po njegovem glavni razlog, da v Sloveniji še noben nadzornik ni odgovarjal za slabo ali malomarno delo. Zgovorno je tudi dejstvo, da postopek zoper Nado Klemenčič, nekdanjo predsednico uprave Zavarovalnice Triglav, teče že skoraj desetletje.

Na prvi pogled se zdi, da bi lahko odškodnino lažje izterjali recimo od nadzornikov NLB, ki so z Marjanom Kramarjem podpisali individualno pogodbo, po kateri mu je pripadlo milijon evrov odškodnine. Ali pa v primeru javnega zavoda RTV Slovenija, kjer imajo zdajšnji v. d. direktorja Anton Guzej, direktor televizije Jože Možina, direktor radia Vinko Vasle in še nekaj vodil-

nih delavcev sklenjene pogodbe, ki so v nasprotju z zakonom o plačah javnih uslužbencev. Vse je podpisal predsednik nadzornega sveta Stane Granda. Zakon določa, da so nadzorniki solidarno odgovorni družbi za škodo, ki nastane zaradi kršitve njihovih obveznosti. Člani nadzornih svetov so namreč strokovnjaki, zato naj bi imeli potrebno znanje za to funkcijo, ki jo morajo opravljati »s skrbnostjo dobrega strokovnjaka«. Za svoje delo pa dobijo plačilo.

Mezde ne odslikavajo odgovornosti

Ti zneski so čedalje manjši in vse manj stimulatívni. Že prejšnja vlada je uvedla pravilo, da sme posameznik sedeti v največ treh nadzornih svetih, in znižala sejnine. Nova pa je prejemke nadzornikov zaradi pritiskov finančne krize še oklestila. Tako po vladni uredbi, ki velja do konca tega leta, predsednik nadzornega sveta podjetja v državni lasti dobi največ 354 evrov bruto za sejo, člani pa 275 evrov bruto, poleg tega niso več upravičeni do udeležbe pri dobičku. Po prejšnji ureditvi so dobili največ 15 tisočakov nagrade. Prijovičeva podpira odpravo udeležbe nadzornikov pri dobičku, vendar meni, da so za svoje strokovno delo preslabo plačani, sploh ker vlada dviguje standard njihove odgovornosti. Podobno razmišlja Bratina, ki sejnino razume kot nadomestilo za čas, porabljen na seji nadzornega sveta, nikakor pa to ne more biti plačilo za nadzorniško delo. Za primer navaja NLB, kjer se obračajo velikanske vsote in kjer nadzorniki dajejo soglasje za vse večje posle in druge pomembne korake, domov pa odnesejo kakšnih tristo evrov sejnine, poleg tega za odločitve odgovarjajo z vsem svojim premoženjem.

Po Bratinovem mnenju nadzorniki ne spijo več mirno, ker so začele padati tožbe in kazenske ovadbe. Pričakuje, da jih bo v prihodnje še več. Prijovičeva pa meni, da so precej redki odškodninski zahtevki posledica visokih sodnih taks in drugih stroškov, da zadeva sploh pride na sodišče. Stroški tožbe hitro dosežejo dvesto tisoč evrov, kar je za marsikoga nedosegljiv znesek oziroma je tveganje preveliko. Trenutno sta najbolj vroča odškodninska zahtevka proti prejšnjima upravama in nadzornima svetoma Intereurope in Luke Koper. Od Andreja Lovšina, Petra Rigla in drugih

Stran / Page: 10

Doseg / Reach: 155000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 734 cm2

2 / 3

nadzornikov Intereurope zdajšnja uprava zahteva 37,5 milijona evrov, Roberta Časarja, Borisa Popoviča in ostale nadzornike Luke Koper pa naj bi tožili za 39 milijonov.

Vsaj v Intereuropi imajo zavarovano korporativno odgovornost, vendar je znesek na polici menda manjši od zahtevanega. Pri nas zelo malo podjetij sklene tako zavarovanje, ker so zelo draga, sto tisoč evrov letno za deset milijonov kritja. Zavarovalnina po naši zakono-

daji namreč sodi med bonitete, ne stroške podjetja, poleg tega zavarovalnice nad tovrstnimi zavarovanji niso preveč navdušene. Drugače je na zahodu, kjer korporativno odgovornost zavarujejo skoraj vsa podjetja. Pri nas združenje nadzornikov ponuja osebno zavarovanje odškodninske odgovornosti. Premija se giblje od 35 do 57 evrov, odvisno od tega, v koliko nadzornih svetih član sedi, in od kritja, ki je do 250 tisoč ali do pol milijona evrov. Kritje je

seveda premajhno, če bi nadzorniki na primer morali pokriti razliko med stečajno maso in dolgovi upnikom. Po besedah Prijovičeve je opisano zavarovanje namenjeno predvsem za plačilo pravnih stroškov, če bi se znašli na sodišču. Vendar po njem ni veliko povpraševanja, kar je po Bratinovem mnenju razumljivo, ker so prejemki nadzornikov tako majhni, da se jim to ne splača.

luka.jakse@delo.si

Odškodninske tožbe

podjetje	toženi	odškodnina (v evrih)
Intereuropa	nekdanja uprava in NS	37,5 milijona
Luka Koper	nekdanja uprava in NS	39 milijonov
Zavarovalnica Triglav	Nada Klemenčič, Milan Marolt	3,3 milijona
Jutranjka	Miha Rabič	2,66 milijona
Paloma	Mateja Perger, Danilo Marin	5 milijonov
Gio	Savo Tatalovič	4,74 milijona

DELO Vir: Ozadja



Dr. Borut Bratina meni, da je delo v nadzornih svetih sramotno slabo plačano. Foto Igor Modic



Irena Prijović poudarja, da so nadzorniki dolžni vedeti, kaj se v podjetju dogaja in kako je upravljano. Foto Tomi Lombar

354

evrov bruto na sejo prejme predsednik nadzornega sveta.

275

evrov bruto dobijo preostali člani nadzornega sveta.

ODŠKODNINSKO ODGOVORNI

so nadzorni sveti takrat, kadar kršijo pogodbene obveznosti, ravnajo protipravno in podjetju z aktivnim ali pasivnim delovanjem povzročijo škodo.

Stran / Page: 10

Doseg / Reach: 155000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 734 cm²

3 / 3



Sanje vsakega menedžerja so sedeti v nadzornih svetih pomembnih družb – Vendar stolček v nadzornem svetu ni samo prestiž, ampak pomeni predvsem veliko odgovornost, ki se je pri nas mnogi premalo zavedajo. Morda bi jih streznilo uspešne odškodninske tožbe. foto voranc vogel